

НАРОДНІ АВТОРКИ ЧАСОПИСУ “ЖІНОЧА ВОЛЯ” (1932-1939): ФЕМІНІСТИЧНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ЧИТАЧКИ НЕФЕМІНІСТКИ

Ольга Хамедова

Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна
o.khamedova@kubg.edu.ua

Анотація. У статті аналізуються белетристичні твори, які публікувалися в західноукраїнському часописі для сільського жіноцтва “Жіноча Воля” (1932-1939). Авторками цих публікацій були письменниці-аматорки, переважно селянки, які орієнтувалися на смаки й запити своєї цільової аудиторії. За багатьма критеріями ці твори можна віднести до масової літератури, оскільки для них характерний трафаретний і невибагливий сюжет, фольклорна фабула, надмірний дидактизм. Проте на відміну від багатьох інших творів для простого народу, редакція ставила своїм завданням залучити селянок до жіночого руху, зокрема агітувала за вступ до гуртків “Союзу Українок”, тому в цих творах був важливим і феміністичний компонент. Незважаючи на те, що у творах було чимало гендерних стереотипів, народні авторки послідовно конструювали образ нової селянки, освіченої, яка вмє вмє ефективно вести господарство й бере участь у кооперативному русі, свідомої українки, яка небайдужа до громадських справ. Праця на користь Батьківщини й українського жіноцтва – ось ідейні домінанти творів письменниць-дилетанток.

Ключові слова: народні авторки, аматорки, часопис, масова література, фемінізм.

Abstract. *The National Writers of the "Female Volition" Newspaper: The Feminist Literature for a Non-Feminist Reader.* Fictional works published in the Western Ukrainian magazine for rural women "Women's Will" (1932-1939) are analyzed in the paper. The authors of these publications were amateur writers, mostly peasant women, who focused on the tastes and requests of their target audience. According to many criteria, these works can be attributed to mass literature, as they are characterized by a stenciled and unpretentious plot, folklore plot, excessive didacticism. However, unlike many other works for the common people, the editorial board set itself the task of involving peasant women in the women's movement, in particular campaigning for membership in the "Union of Ukrainian Women", so the feminist component was important in these works. Despite the fact that there were many gender stereotypes in the works, the folk authors consistently constructed the image of a new peasant, educated, able to effectively manage the economy and participate in the cooperative movement, a conscious Ukrainian who is not indifferent to public affairs. Work for the benefit of the Motherland and Ukrainian women are the ideological dominants of the works of amateur writers.

Keywords: folk authors, amateurs, magazine, mass literature, feminism.

Постановка проблеми. Трагічні події Першої світової війни, глобальні політичні трансформації в Європі, боротьба за незалежність України 1917-1921 років, утворення ЗУНР і проголошення соборності України, поразка

українських національно-визвольних змагань – цей суспільно-політичний досвід вплинув на світогляд і громадянську свідомість західноукраїнської спільноти вміжвоєнне двадцятиріччя. Л. Павлюк відзначила наступні тенденції в розвитку європейського суспільства того часу: “після першої світової війни відбувся масовий перехід від монархічних і консервативних до громадянських і радикальних ідеологій” [14: 15], що позначилося й на політичному житті Західної України, а також на розвитку західноукраїнської преси.

Відзначимо активізацію феміністичного руху в Європі й Україні в міжвоєнний період. Феміністичні імпульси найбільш потужно виявилися в Західній Україні, де діяли такі масові жіночі організації, як “Союз Українок” і “Союз Українських Працюючих Жінок – Жіноча Громада” з власними періодичними виданнями (“Жінка”, “Громадянка”, “Українка”, “Жіноча Доля”, “Жіноча Воля”, “Жіночий Голос”). Дослідження взаємодії та перетину фемінізму й різних політичних ідеологій на шпальтах провідних часописів того часу – одне з актуальних завдань пресознавства.

Теоретичне підґрунтя. Гендерні медійні студії в західній науковій традиції вже мають значні здобутки, адже дослідження тривають з 1960-х років. При цьому медіадослідники не дійшли згоди щодо назви цієї наукової сфери: їх називають і гендерними медійними студіями (Д. Мак-Клайв), і феміністськими медійними студіями (Л. ван Зунен), і феміністичною теорією комунікації (Е. Клаус).

Питання про гендерну специфіку професії журналіста – одне з дискусійних і в сучасному медіасередовищі. На думку багатьох медіадослідників (Л. Малві, Д. Мак-Квейл, Т. Землякова, В. Стекольщикова та ін), гендерна ідентичність журналіста все ж впливає на добір тем, загальну концепцію, специфіку контенту, стилістику його подачі, інструментарій тощо. О. Кисілевська, редакторка й видавчиня популярних західноукраїнських часописів “Жіноча Доля” і “Жіноча Воля”, влучно охарактеризувала “чоловічу” і “жіночу” домінанті преси того часу: “українські часописи, видавані виключно мущинами, не можуть так ревно й щиро зайнятись долею нашого жіноцтва. Не можуть присвятити стільки уваги й часу жіночим справам. А подруге, коли б навіть і хотіли, то часопис, видаваний мущинами, не може принести стільки правдивих порад для жіноцтва, як часопис, видаваний жіноцтвом, котре краще розуміє жіночу душу і її потреби” [4: 7].

У більш широкому гуманітарному контексті про специфіку жіночих текстів писали Ю. Крістева, Е. Шовалтер, Г. Ч. Співак, В. Агеєва, Т. Гундорова, Є. Кононенко та ін. Е. Шовалтер означила ключове питання для феміністичної критики: “чи мовлення, читання й письмо позначені статтю?” [19: 690].

Методи дослідження. Проблема взаємодії гендерної та національної ідентичностей у контексті української історії міжвоєнного двадцятиліття прочитується як питання про колоніалізм, націю та гендер. Дискурс-аналітики медійних текстів, зокрема Т. ван Дейк, Е. Лакло, Ш. Муфф наголошували на необхідності вивчення ідентичностей як способів означення певної групи, так і дослідження їхньої представленості в боротьбі за гегемонію в ідеологічних дискурсах. У сучасних дослідженнях міждисциплінарний метод дискурс-аналізу вважається найбільш адекватним для аналізу медіатекстів, оскільки він дозволяє відповісти на наступні запитання: “яка саме форма репрезентації соціального світу домінує; які форми взаємодії формує медіатекст між людьми і світом, а також між можновладцями та рештою; як одне й те саме значення може змінюватися залежно від того, в якому медіа-тексті воно використовується” [12: 13]. На нашу думку, дискурс-аналітичний підхід варто поєднати зі здобутками феміністичної критики, яка сфокусована, зокрема й на аналізі специфіки жіночого письма.

Виклад основного матеріалу дослідження. О. Кисілевська, одна з очільниць “Союзу Українок”, була водночас редакторкою й видавчиною двох популярних серед жінок Західної України міжвоєнного періоду часописів – “Жіноча Доля” і “Жіноча Воля”. Редакторка небезпідставно вважала тогочасні популярні суспільно-політичні часописи “чоловічими”, оскільки останні вкрай мало матеріалів присвячувало жінкам. З 1925 року в м. Коломия вона видавала місячник (потім двотижневик) “Жіноча Доля”.

На нашу думку, жінки середнього класу, представниці міської й сільської інтелігенції були потенційною аудиторією часопису “Жіноча Доля”. Про сегментацію цільової аудиторії за соціальним принципом свідчить те, що з 1932 року О. Кисілевська почала видавати для селянок окремий додаток, “часопис для сільського жіноцтва” “Жіноча Воля”. Газету “Жіноча Воля” називали “молодшою сестрою” часопису “Жіноча Доля” [5: 4], і, хоча перший орієнтувався на селянок, а другий – на інтелігентне жіноцтво, цілі в них були схожими. Редакція часопису “Жіноча Доля” послідовно моделювала образ ідеальної господині дому, який був пріоритетним навіть у порівнянні з образами матері й дружини. У часописі для сільського жіноцтва, “Жіноча Воля” до матеріалів про доводство й дітей, додавалися поради по догляду за городом, садом, худобою тощо. Так, в одному з чисел часопису “Жіноча Воля” редакторська колегія показово здійснила ранжування своїх матеріалів (на першому місці – господарські справи, а на другому – громадські), коли заохочувала потенційних читачок передплатити додаток: “Користь була б і для своєї хати (як вести поступову, пожиточну господарку, як тримати лад у хаті, чистоту, порядок, як плекати й виховувати діти, як робити різні запаси й харчувати родину і т.д.), а також і для

громади, і для народу (як організуватися, як спільно обстоювати загальнонародні інтереси тощо)” [5: 5].

Дослідниця галицької преси Л. Сніцарчук відзначала, що коломийські “Жіноча Воля” і “Жіноча Доля” “зуміли перерости локальні межі й перетворитися в потужні пресові органи, популярність яких підтверджувалися високими накладками, широкою географією затребуваності, значним комунікаційним інтерактивом” [15: 21].

Завданням редакції часопису для сільського жіноцтва “Жіноча Воля” було піднести громадянську свідомість своєї читачки на якісно вищий рівень: просвітити її (дати знання про ефективне господарювання, основи медицини тощо), залучити до активної участі в громадській і кооперативній роботі, виховати її жіночу гідність. З цією метою регулярно друкувалися художні твори, які можна віднести до масової (С. Філоненко) або популярної (Т. Гундорова) літератури. Це була “дилетантська словесність” [18: 23], тобто оповідання письменниць-початківців, аматорок, маловідомих авторок, які підписували свої твори зазвичай криптонімами, псевдонімами або ж твори взагалі були анонімними. Їхньою читацькою аудиторією були українські селянки, часто малоосвічені, про що свідчить репліка редакторки щодо читання часопису: “Де мама неписьменна (на жаль і таке в нас трапляється!) – там діти могли б читати мамі” [5: 4].

Твори сучасної масової літератури з їх чіткими жанровими параметрами (мелодрама, детектив, бойовик тощо) мають на меті розважити читача. Для масової літератури, яка друкувалася в західноукраїнській пресі міжвоєнного періоду, важливішим був не розважальний, а дидактичний аспект. Багато матеріалів (навіть інформаційних) у жіночій пресі були з відтінком моралізаторства, цей повчальний тон особливо відчутний у популярних художніх творах, вміщених у часописі “Жіноча Воля”. Вважаємо точним і вичерпним визначення “масової літератури” Ю. Коваліва, який враховує цей компонент: “Масова література, або Тривіальна література широко тиражована розважальна або дидактична белетристика, адаптована для розуміння пересічним читачем, переважно позбавлена естетичної цінності” [11: 18].

Мета нашої розвідки – дослідити тематичні й стилістичні особливості, визначити ідейні домінанти художніх творів письменниць із народу, які публікувалися на сторінках часопису “Жіноча Воля”.

Художні твори в часописі “Жіноча Воля” часто були агітаційними: закликали до громадської активності, пропагували участь у різноманітних гуртках і товариствах, рекламували навчання на господарських курсах під егідою “Союзу Українок”, виховували національну самосвідомість. Водночас письменникові треба було врахувати “концепт читабельності, під яким розуміють не лише доступність, зрозумілість тексту, стилістичну вправність автора, але й сюжетну динаміку, яскравість і життєподібність образів, вміння

встановити контакт із читачем, полонити його увагу [18: 89]. Тому фабула таких творів була простою й будувалася вона на моральному переродженні героїні. Так, в оповіданні “Марійка”, написаному “Ольгою О.”, розповідалося про молоду селянку, яка змогла перемогти свою згубну пристрасть, дізнавшись, що її коханий хлопець виказав українських активістів польській владі. Мораль твору часто окремо формулювалася наприкінці твору: “Бо жадна свідомо українка не повинна, не сміє віддати свого серця тому, кому байдуже добро і будучність України” [13: 4].

Феміністичний компонент також був закладений у багатьох творах, адже героїня або сама зазнавала морального переродження, або ж позитивно впливала на героя. Про дівчину, яка перевиховала хлопця, йдеться в оповіданні “Чар-сила “Відродження”, підписаному “Толя П.”. Головна героїня розриває стосунки з хлопцем, байдужим до громадських справ і який до того ж п’є й курить. Автор наділяє дівчину ініціативністю, кмітливістю й сильною волею: “Тому памятай: від сьогодні не заговорю до тебе ані слова аж до хвили, коли побачу, що ти поправив свою похибку й додержуєш дану обіцянку” [17: 5]. У творі наявний казковий мотив чарівного перетворення героя – за шість днів він кардинально змінюється й стає членом культурного товариства “Відродження”.

Оповідання “Добрий знак” Жені Лисогірської було написане з ціллю агітації за передплату жіночих часописів і реклами курсів домогосподарства, які організовував “Союз Українок”. Попри те, що оповідання призначалося для жіночої аудиторії, воно було сповнене патріархатних штампів: “Перша робота жінки – хата, Лад у ній, зварити гідно на час, попрати...” [7: 5]. Головна героїня твору Настя – погана господиня й дружина, яка ще й до того ж була дурною й довірливою, бо безкоштовно віддала шахраю корову. На противагу дружині, чоловік зображений безкінечно добрим, мудрим і терплячим. Хоча характеристики героїв були одновимірними, схематичними, твір не був відірваним від життя, а містив деякі достовірні деталі тогочасних звичаїв і побуту селянства, т.зв. “маркери сучасності і повсякдення” [18: 89]. Так, розповсюдженою практикою в селянських родинах було домашнє насильство, про що йдеться у творі: “Він міг тепер, як інші чоловіки, на куски її пірвати, до неживої збити...” [8: 5]. Проте чоловік Насті демонструє нетипову поведінку, бо саме він перевиховує дружину: записує її на куховарські курси й передплачує їй часопис “Жіноча Воля”. Цей тип чоловіка втілює феміністичну мрію про чоловіка-рівноправного партнера в шлюбі, який сприяє громадській активності жінки. Саме це спричинює чарівне переродження героїні: з лінивої вдома та безініціативною в громадському житті, вона стає взірцевою господинею й активною учасницею жіночого товариства. Крім заклику про громадську активність жіноцтва, у творі наявна агітація за здоровий спосіб життя, а саме – чистоту в оселях, тобто у творі

втілені гасла, які часто лунали зі сторінок часопису про гігієну й дотримання санітарних норм у побуті. Тому свідченням того, що Настя кардинально змінилася є те, що вона стала відчиняти вікна й провітрювати хату.

Твір завершувався гепіендом про щасливу сім'ю, у якій запанували добробут і злагода: "І змінилося їхнє життя не до пізнання. Не жалує Василь корови, не жалує грошей на газету, на книжку, та й на курс... Йому багато більше вертається... Обое вони стали членами кооперативи, "Просвіти", вона ж і в жіночій кружку" [8: 6].

Така фабула свідчила про її фольклорні джерела, зокрема авторське запозичення казкового мотиву про чарівне переродження героя, змінювалися лише гендерні іпостасі героїв – тепер у центрі оповіді знаходився не герой, а героїня. Кульмінаційним моментом, як і в чарівній казці, є зустріч з темними силами (шахраєм). Чарівником, який допомагає героїні переродитися, є її чоловік. Сама героїня зазнає метаморфози: вона несподівано усвідомлює наслідки своєї поведінки й за короткий час кардинально змінюється. Загалом, героїня наприкінці демонструвала бажану модель поведінки для читачок часопису.

Такі стереотипні образи героїв і трафаретний сюжет зустрічалися в багатьох творах часопису "Жіноча Воля". Це дозволяє говорити про "інфантилізацію" як провідну медійну стратегію в часописі "Жіноча Воля", оскільки йдеться про використання в інформаційній діяльності прийомів, характерних для творчості дітей, – "чарівної казки, архетипних героїв, спрощеної лексики, сюжетики, мотивації" [6: 103]. Варто згадати, що інфантилізація є конституюваним компонентом масової культури. Т. Гундорова з цього приводу слушно зазначила, що "в українському варіанті концепція масової літератури набула особливого виміру – як літератури популярної, що становила народницький варіант масової" [2: 91].

Загальний стиль викладу матеріалу в часописі, менторська тональність у зверненні редакторки й дописувачок до своєї аудиторії читачок свідчить і про продовження народницьких традицій просвіти простолюдю, для якого патріотично налаштована інтелігенція друкувала книжки – "метелики", своєрідний "масліт" у ХІХ столітті. Відомості з історії, культури, географії у них подавалися у вигляді науково-популярних нарисів, які характеризувалися простим сюжетом і доступним викладом. За специфікою конфлікту, типами героїв, композицією ці популярні оповідання подібні були також і до "високої літератури", зокрема до морально-дидактичних творів української народницько-реалістичної й сентименталістської літератури ХІХ століття, зокрема до творів Г. Квітки-Основ'яненка й О. Стороженка, Ю. Федьковича.

З-поміж інших невибагливих оповідань, уміщених у часописі, вирізняється твір Жені Лисогорської, "Живий протест" про успішну в професійному плані жінку. Цей твір є підкреслено феміністичним за своїм ідеологічним

спрямуванням, це оповідання-ідеологічна дискусія про нову роль жінки в українському суспільстві міжвоєнного періоду. Воно відзначається більш складною композицією (поділяється на дві частини), ніж інші художні твори, вміщені в часописі. У першій фрагментарно подано епізод з дитинства головної героїні, Маланки, а в другій – читач зустрічається з дорослою героїнею, якій вже минуло 30 років. З одного, боку, твір агітаційний, бо популяризує ідею створення сільських кооперативів для збуту сільсько-господарської продукції. З іншого – авторка намагалася розвінчати чимало патріархатних упередження проти жінок. Так, показовим є епізод, коли священник бачить маленьку Меласю, але не впевнений чи це дівчинка, чи хлопчик. Він вирішує назвати дитину хлопчиком, “щоб маму не образити титулуванням донькою” [9: 4]. У творі порушена важлива проблема про доступ дівчат із селянських родин до освіти. Зображується негативна реакція батька дівчинки на побажання священника, щоб дитина вчилася: “Та люди сміятись будуть... Скажуть, раз за зуб не мають, що кинуть, а дитину, ще до того доньку, на “паню” вчать!” [9: 4]. Репліка батька свідчить про те, що громадська думка межі XIX-XX століть вважала освіту для жінок, особливо з неможливих родин, не обов’язково й взагалі непотрібною.

Оповідання побудовано на діалогах персонажів, має багато описів, йому бракує дії, проте вдало відтворений тип українки, яка брала діяльну участь у реформуванні галицького села міжвоєнного періоду. Маланка, керівниця (“справничка”) сільського кооперативу, є талановитою організаторкою. У дискусії вона розкривається не тільки як розумна в економічних питаннях жінка, але й та людина, яка здатна переконливо та аргументовано відстоювати свої переконання. “Люстратор” Іван, який випадково потрапляє до цього села, здивований тим, що успішну комерційну роботу веде жінка. До зустрічі з нею він вважав, що для успіху потрібен “сильний духом мужчина”, бо “жіночі руки заслабі” для такої роботи. Авторка вклала в уста героїні думку про те, що чоловіки “лиш вмовляють в жінок слабкість” [9: 5].

Висловлювання двох персонажів – Маланки та Івана – оприявнюють два анатагоністичні дискурси, кожний з яких є особливим способом репрезентації соціальної картини світу. Якщо взяти за основу ідею Е. Лакло та Ш. Муффа, що дискурс формує соціальний світ за допомогою значень, то за допомогою їхніх діалогічних висловлювань можна простежити “боротьбу за певний спосіб фіксації значень” [3: 57]. Іван у даному випадку висловлює думки патріархатальної більшості про сутність жінки, її спосіб життя й потреби: “жіночі руки заслабі”, “жінки відважні, діяльні, та не в ділах, а словах, за піччю, а дати її на фронт...”, “чому ж заміж не йдете? в дівчині на першому пляні це, а решта інше” [9: 5]. Всі висловлювання чоловіка фіксують значення, які є настільки загальноприйнятими, що здаються зовсім природними” [3: 57]. Головна героїня втілює “живий протест” проти громадської

думки щодо неспроможності жінки самотійно й професійно займатися суспільно корисною діяльністю. Вона аргументовано веде дискусію й спросто-вує один за одним всі гендерні стереотипи.

Авторка також порушила у своєму оповіданні питання про участь жінок у війні. Маланка наголошує на тому, що жінки самотійно годували й захищали свої родини в часи війни. Вона іронічно говорить, що в часи війни за відсутності чоловіків “не було кому вмовляти несамотійність” [9: 5].

Слова героїні про вагомий внесок жінок під час війни й замовчування або ж применшення його в мирний час суголосні думкам сучасних дослідниць про роль жінки на війні. На думку українських істориків (М. Байдак, О. Бежук), жінки використовувалися як трудовий ресурс під час Першої світової війни, їхня самотійність, віддана праця в тилу, безпосередня участь жінок у військових діях заохочувалася під час війни, але “закінчення війни часто повертало їх до реалій старої буденності”, а також пропонувало їм старі суспільні ролі. [1: 79]. Подібної думки дотримувалася й сербська дослідниця Ясіна Тешанович у розвідці “Жінка і війна”, яка проаналізувала жіночий досвід під час війни в колишній Югославії: “Вони повинні підтримувати своїх чоловіків, брати на себе всі родинні справи, вести громадське життя й виконувати повсякденні обов’язки, працювати інженерами, робітниками, шахтарями, лікарями, робити все, що потрібно, в той час як їхні чоловіки виконують якесь особливе завдання, котре вони вважають ледь не спасінням світу. Жінки легко і навіть з радістю приймають цю подвійну роль, зокрема тому, що опановують суспільну сферу, яка в мирний час для них закрита, що є історично зумовленим. Однак цей вихід жінок у суспільну сферу триває лише доти, доки триває війна, а коли вояки повертаються додому, жінок знову відкидають у сферу приватного життя” [16: 81]. Це означало, що після війни чоловіки відразу намагалися відновити втрачену соціальну ієрархію, в якій вони збули домінуючою групою, а жінки – субординованою.

“Слабкість” і “несамотійність”, яка вмовляється чоловіками жінкам – це артикуляція зафіксованих значень фемінності, які були визнані істинними в суспільстві. Ці значення таким чином формували особливу картину світу й зберігали “соціальні патерни” [3: 24]. Героїня ж намагається деконструювати цей прийнятий у суспільстві міф про “другу слабку стать”, дискутуючи з героєм: вона бачить сенс життя у своїй справі, не збирається заміж, і має бажання й силу волі, щоб змінити життя своєї громади на краще. Саме вона заряджає енергією та натхненням героя: “Іваську! Більше віри, а побідимо в боротьбі з тьмою!” [9: 6]. С. Філоненко справедливо відзначала, що “порушуючи практично ті самі проблеми, що й література «висока», масова література тяжіє в їхньому розв’язанні до «парадигми примирення і гармонії»” [18: 87]. Тепер сила жінки є “омовлена”, а тому усвідомлена чоловіком, який

погодився з Маланкою й зрозумів, що майбутнє саме за такими жінками: “Її життя і вона – це живий протест проти того, чим докоряється жінкам” [9: 6]. Проте в монолозі Івана авторка точно визначила й вразливе місце більшості чоловіків – страх перед активною й сильною жінкою, що, очевидно, є страхом втратити владну позицію: “О ні! нема чого боятись, коли б лиш більше “тих” жінок у нас, а коли такі будуть, роз’ясниться надія на краще Нації!” [9: 6].

Звертає на себе увагу й рубрика “Що розкажує кума Явдоха”, в якій вміщувалися віршовані твори на певну злободенну тему. Вони мали підзаголовок – “монольоґ”, таким чином автор позначав автодієгетичний наратив твору та його наратора. Невідома авторка (скоріше за все, редакторка О. Кисілевська або відповідальна редакторка М. Ставнича) вустами героїні-оповідачки “куми Явдохи” переконувала читачок у документальності зображених подій. Часто вони були пов’язані з тими питаннями, які хвилювали діячок “Союзу Українок” або товариств “Просвіта”, “Сільський Господар” та ін. Так, “Союз Українок” на початку 1930-х років активно підтримував антиалкогольну компанію й пропаганду здорового способу життя. У часописі “Жіноча Воля” (1934, Ч.19) було вміщено віршоване оповідання про трагічні наслідки селянського алкогольного весілля: колотнеча, бійки, борги й зубожіння родини. Кума Явдоха розставляла необхідні повчальні коментарі та ідейні акценти: “ось таке колись робила тота гарна спілка, що її ми так любили: пиво та горілка...” [20: 8]. Як контраст до “неправильного” весілля Івана Гагілки, авторка змалювала й інше, безалкогольне. Це давало можливість зафіксувати в пам’яті читачок модель правильної поведінки. Наприкінці твору оповідачка зверталася до них з певним закликком-повчанням: “Прошу вас, кохані сестри, уважно читайте – і де є ще лихі звички, геть їх викидайте...” [20: 8].

Монолог героїні побудовано згідно усноповідної фольклорної традиції: спочатку вміщена ініціальна формула, своєрідний “зачин” (“...як колись у нас бувало, мушу вам згадати...”), усередині твору дію переривали коментарі, своєрідна медіальна формула, а завершувався фінальною формулою із обов’язковим компонентом, який повторюється із твору й твір у цій рубриці, називанням оповідачки (“Ось така сердечна рада від куми Явдохи”). Для селянок-потенційних читачок важливим було, щоб текст був простим і читабельним, а ідея – зрозумілою та ясною. Тому до простого римованого тексту додавався і невибагливий заголовок, наприклад, як в одному з творів – “треба вчитися варити”.

Висновки. Отже, народні авторки, які публікувалися в часописі “Жіноча Воля”, достовірно змальовуючи життя селянства, розвінчували міфи про ідилічний світ українського села. Незнання елементарних норм гігієни, антисанітарні умови побуту, забобонність і “деяка заскорюзлість нашого

сільського жіноцтва” [10: 5], алкоголізм, домашнє насильство чоловіків над жінками – цей непривабливий бік селянського життя висвітлювався в їхніх оповіданнях й засуджувався. При цьому анонімні авторки таких оповідань обов’язково мали вказати своїм читачам простий і зрозумілий шлях до правильного, соціально прийняттого способу життя. Моральне переродження, яке переживали героїні, стосувалися національної й родинної сфери. Незважаючи на те, що у творах було чимало гендерних стереотипів, народні авторки послідовно конструювали образ нової селянки, освіченої, яка вміє ефективно вести господарство й бере участь у кооперативному русі, свідомої українки, яка небайдужа до громадських справ. Праця на користь Батьківщини й українського жіноцтва – ось ідейні доміанти творів письменниць-аматорок. Подібні заклики озвучувалися прямолінійно, часто з нав’язливим дидактизмом, проте такі авторські стратегії впливу на свою читацьку аудиторію були ефективними, свідченням чого є популярність часопису та його потужний вихований вплив на селянок, тисячі яких долучилися до українського жіночого руху.

Перспективи дослідження. Подальше дослідження взаємодії в межах парадигми *суспільство – ідеологія – медіа* вважаємо необхідним і перспективним напрямком сучасної комунікативістики.

Література

1. Байдак, М., Бежук, О., *Українське жіноцтво в роки Першої світової війни: спектр суспільних ролей* / М. Байдак, О. Бежук // Українські жінки у горнилі модернізації / Під заг. ред. О. Кісь, Харків, 2017, с. 78-106.
2. Гундорова, Т., *Кітч і Література. Травестії*, Київ: Факт, 2008, 284 с.
3. Дейк ван Т., *Дискурс и власть. Репрезентация доминирования в языке и коммуникации* / Т. ван Дейк, М.: Либроком, 2013, 344 с.
4. *Жіноча Доля*, 1932, 1 квітня, Ч. 13, с. 13.
5. *Жовтень – місяць друкованого слова* // *Жіноча Воля*, 1934, 1 жовтня, Ч. 19, с. 4-5.
6. *Журналістика: словник-довідник* / авт.-укл. І. Л. Михайлин, Київ: Академ-видав, 2013, 320 с.
7. Лисогірська, Ж., *Добрий знак* / Ж. Лисогірська // *Жіноча воля*, 1934, 1 березня, Ч. 5, с. 4-5.
8. Лисогірська, Ж., *Добрий знак* / Ж. Лисогірська // *Жіноча воля*, 1934, Ч. 6, с. 5-6.
9. Лисогірська, Ж., *Живий протест* / Ж. Лисогірська // *Жіноча Воля*, 1934, Ч. 15-16, с. 4.
10. Макарушка-Терпилякова, О., *На що не звертаємо належної уваги* / О. Макарушка-Терпилякова // *Жіноча Воля*, 1934, 15 травня, Ч. 10, с. 5-6.
11. *Масова література* // Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів, Київ: ВЦ «Академія», 2007, Т. 2: М-Я, с. 18-19.
12. Матисон, Д., *Медиа-дискурс. Анализ медиа-текстов. Исследования медиа и культуры* / Д. Матисон, Харьков: Гуманитарный Центр, 2017, 264 с.

13. Ольга, О., *Марійка*, / О. Ольга // *Жіноча Воля*, 1934, 15 лютого, Ч. 4, с. 4.
14. Павлюк, Л. С., *Риторика, ідеологія, персуазивна комунікація* / Л. С. Павлюк, Львів: ПАІС, 2007, 130 с.
15. Сніцарчук, Л. В., *Українська преса Галичини (1919-1939 рр.) і журналістико-кознавчий дискурс* / Л. В. Сніцарчук, Львів: ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2009, 414 с.
16. Тешанович, Я., *Жінки і війна* / Я. Тешанович // *Незалежний культурологічний часопис "І"*, 2003, № 27, с. 71-88.
17. Толя, П., *Чар-сила "Відродження"* / П. Толя // *Жіноча Воля*, 1934, 15 жовтня, Ч. 20, с. 5.
18. Філоненко, С., *Масова література в Україні: дискурс / гендер / жанр: монографія* / С. Філоненко, Донецьк: ЛАНДОН-ХХІ, 2011, 432 с.
19. Шовалтер, Е., *Феміністична критика у пущі. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / Е. Шовалтер; за ред. М. Зубрицької, Львів: Літопис, 2001, с. 680-709.
20. *Що розкаже кума Явдоха* // *Жіноча Воля*, 1934, 1 жовтня, Ч. 19, с. 8.